

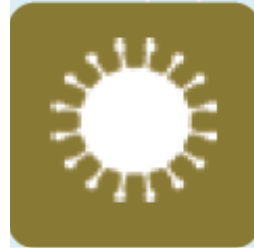
XX TÜRK KLİNİK MİKROBİYOLOJİ VE İNFEKSİYON HASTALIKLARI KONGRESİ

Yaşam Tarzı ve
İmmün Sistem

Vitaminler ve
Destek Ajanları

14 Mart 2019
Dr. Resul Karakuş

Giriş

- **Vitaminler**: ilk düşünceler ~100 yıl öncesine gidiyor (besinler ve belirli hastalıkların ilişkisi çok çok önceleri biliniyor)
- **Casimir Funk** (biyolog, Polonya)

Vitaminler: Vital amin'ler

organik bileşikler (protein, CHO, yağdan farklı)
besinlerin **doğal bir komponenti**
fizyolojik işlevler için **esansiyel**
spesifik bir '**eksiklik sendromu**'nu önleyebilen
organizma tarafından (yeterince) **üretilemeyen**
belirli miktarlarda dış kaynaklardan alınmaları gerekli

- **Vitamer**: aynı Vit ailesi içinde bulunan **üyeler**; **analoglar**

Giriş

- **Vitaminler**: 13 üye; tanım gereği

- **Vitaminler**: A, D, E, C

Group	Vitamins
Vitamin A	Retinol Retinal Retinoic acid
Vitamin D	Cholecalciferol (D ₃) Ergocalciferol (D ₂)
Vitamin E	α -Tocopherol γ -Tocopherol
Vitamin K	Phylloquinones (K ₁) Menaquinones (K ₂) Menadione (K ₃)
Vitamin C	Ascorbic acid Dehydroascorbic acid
Vitamin B ₁	Thiamin
Vitamin B ₂	Riboflavin
Niacin	Nicotinic acid Nicotinamide
Vitamin B ₆	Pyridoxol Pyridoxal Pyridoxamine
Folic acid	Folic acid Polyglutamyl folacins
Biotin	Biotin
Pantothenic acid	Pantothenic acid
Vitamin B ₁₂	Cobalamin

Giriş

- Destek ürünleri / ajanları:

ABD'de >50.000 farklı ürün

Destek : Besin öğelerine EK, **destek**

Vit'ler gibi net bir tanım yok

Destek ajanları veya ürünlerinin çerçevesi bir vitamin, mineral, bitkisel bir madde, bir aminoasit veya **bunların kombinasyonu**nu içeren ürünler olarak çizilmektedir. Destek ajanları, **ilaç kategorisi altında** sınıflandırılan herhangi bir etken maddeyi **içermemelidir**

Giriş

- ko-NZ fx'u
- H⁺/é deęişimleri
- anti-oksidan
- gen transkripsiyonunda efektör

Vitaminler:

birçok **fizyol süreçte** rolleri var

+

immün sistem üzerinde de etkileri var (**doğal & edinsel**)

non-spesifik etki

≈ anti-oksidan

Vit C, Vit E...

spesifik etki

- doğrudan immün sistem üzerine etkili

- özellikle Vit A & Vit D

Giriş

•“...özellikle Vit A & Vit D...” :

biyoaktif metabolitleri (retinoik asit & 1,25-diOH-VitD3) →

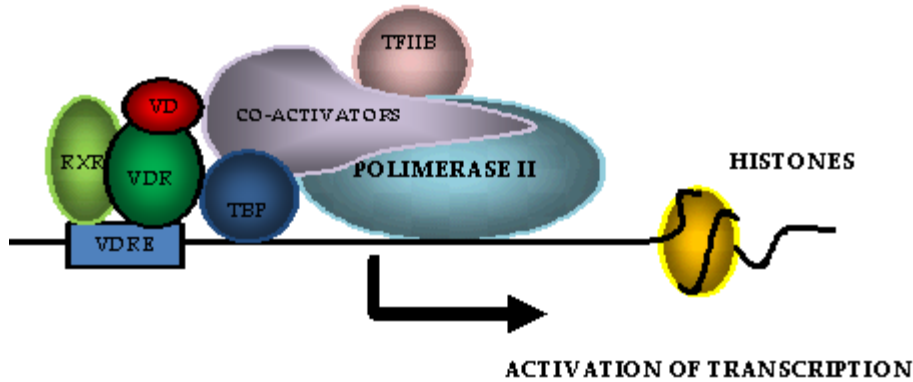
hormon benzeri özelliklere sahiptir

(etkilerini endokrin olarak nükleer reseptörlere bağlanarak gösterirler)

* **Vit D** → nükleer reseptörüne bağlandığında,

başka genler için de efektör bir fonksiyon gösterebilir

(bazı genlerin promoter bölgelerinde **VDRE**'ler bulunur –
Vit D responsive elements)

Hücre döngüsü, proliferasyonu, farklılaşması, Tm supresyonu ilişkili...

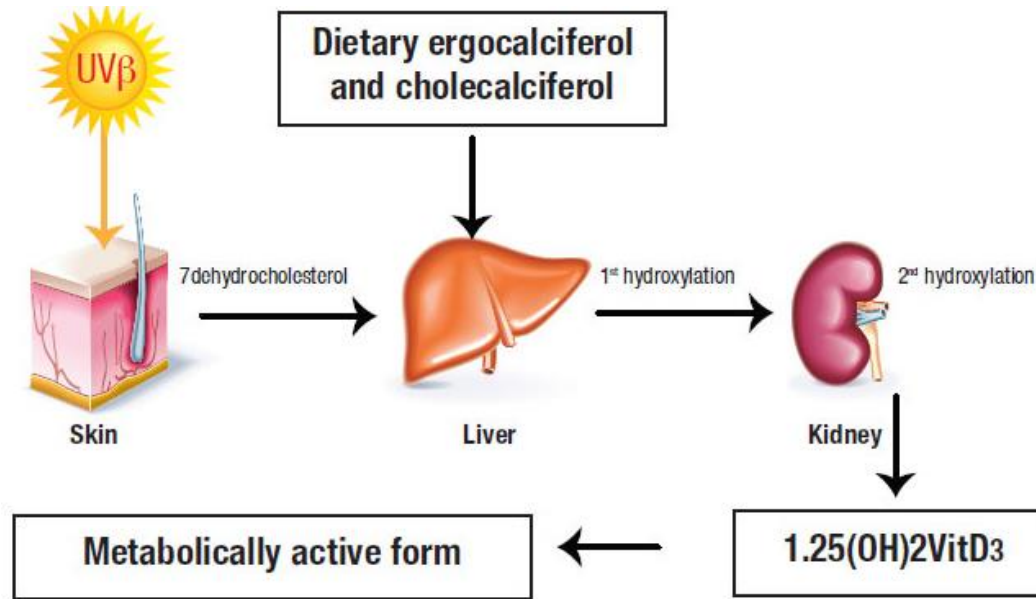
Vit D

Diyet ile alınır + **ciltte sentez** (UV-B bağımlı fotokonversiyon)

Aktif forma dönüşümde **OH'laşyon önemlidir:**

1. KC'de [CYP27A1] → CalciDiol;
2. Böbreklerde [CYP27B1] → CalciTriol

Sistemik formun regülasyonunda PTH ve Ca⁺⁺ önemli

2011;10:39

Vit D

* Sistemik döngüye **EK** olarak :

- **VDR**reseptörü:

Ca⁺⁺ homeostazı ile **ilişkisiz** çok sayıda dokuda da **xpr**'dir

- İmmün sistemin majör **hücreleri** de aktif Vit D **sentezleyebilmekte**

- DC'ler & Makrofajlar VD3'ü iki kez OH'leyebilirler

- aktive T & B-lenfositler Final OH'lasyonu yapabilirler

Önemi

→ **Mikroçevrede** fizyolojik **yüksek kons'lar** oluşur

-- **spesifik lokal etkisi** artar

-- istenmeyen **sistemik etkiler sınırlandırılmış olur**

(hiperkalsemi, kemik rezorpsiyonu)

Vit D – Vit A / nükleusta etkileşim

Nükleusta kesişen / ortaklaşan / **yarışan (?) yönleri +**

VitD VDR'e (VitD-reseptör) bağlanır

VitD:VDR **kompleksi**

VitA RAR'a (retin.asit reseptör) bağlanır

VitA:RAR **kompleksi**

RXR'lere bağlanırlar

RXR (Retinoid X Reseptörü) proteinleri :

Retinoik asitin bir ara formu ile **aktive olabilen bir tf'dür**
başka nükleer reseptörler için de **partner protein işlevi**
görmektedir; örn. tiroid hmn reseptörü...

→ nükleustaki **bu etkileşimin** Vit A ve Vit D gibi ligandların **birbirinin etkisini antagonize edebileceği** düşünülmektedir

Vit D

VitD'nin doğal immünite üzerine etkileri :

VitD:

* monosit/makrofajları, nötrofilleri

* intestinal epitel, Paneth hücrelerini

→ **AMP** (katelisidin & beta-defensin) **sentezi yönünde indükler**
(**VitD düşük** bireylerin makrofajlarında bu indüksiyon **olmuyor**)

→ **defensinler azaldıkça:**

-patojen bakteri yükü artıyor

-intestinal inflamasyon gelişiyor

Vit D

VitD'nin doğal immünite üzerine etkileri :

VitD & DC'ler: DC'ler **edinsel yanıtlar** için de **pivot** hücre

DC'lere etki ederek:

* **IL-12** sekresyonu **azalır**

* **IL-10** sekresyonu **artar**

* **CD40, CD80, CD86 ve MHC sınıf II** molekül ekspresyonları azalır

Tüm bunlar →

- **Th1** (proinflamatuvar) yanıtları **azaltır**

- **Treg** (regulatuar) yanıtları **destekler/zemin hazırlar**

Vit D

VitD'nin edinsel immünite üzerine etkileri :

VitD & T-lenfositler:

- * **IFN γ #, IL-2#, TNF α , IL-17, IL-22, IL-23R sentezini azaltır**
(# :en çok **bellek T'ler üzerinde** inhibitör
VDR bellek hücrelerde daha yüksek oranda xpr oluyor)
- * **IL-4 sentezini ve FoxP3+ Treg oluşumunu destekler**
- * **ROR γ t tf'nü inhibe eder**
- * **CTL'lerin efektör kapasitesini inhibe edebilir**
Tüm bunlar →
  - **Th1, Th17 (proinflamatuvar) yanıtları azaltır**
  - **Treg (regulatuvar) yanıtları artırır**

Vit D

VitD'nin edinsel immünite üzerine etkileri :

VitD & B-lenfositler:

VitD varlığında, B-lenfositlerin VDR xpr'u 2x artıyor

in vitro

* **Ab'ların sentezi azalıyor** (IgG, IgA, IgM azalıyor; IgE tartışmalı)

* **bellek B ve plazma H'si farklılaşması baskılanır**

→ bunların: VitD'nin **T'lere etkisinden dolayı** old'u da düşünülüyor
(B'lerin bu **Ab'ları sentezi için T yardımı** gerekli)

Vit D

VitD'nin edinsel immünite üzerine etkileri :

VitD & B-lenfositler

linik çalışmalar tartışmalı:

yüksek doz VitD:

- **MS** hastalarında IgG, IgA, IgM'de **değişiklik gözlenmiyor**
- **SLE**'li olgularda **anti-dsDNA** düzeyleri **azalıyor**
- **Splenektomili** kişilerde:
PCV7 veya **pnömokok infx**'lerinde koruyucu Ab düzeyi oluşuyor

Vit A

Diyetle metabolitler (retinol, retinilester, beta-karoten) şeklinde alınır esterifiye edilir (retinil-ester) ve **KC stellat H'inde depolanır** metabolitler dokularda retinal'e dönüştürülür

retinal → **retinoik-asit**'e dönüştürülür

(retinal dehidrogenazlar = **RALDH** katalize eder)

RALDH :

* **IEH**'lerde → RALDH-1

* **Peyer DC**'lerinde → RALDH-1

* **Mezenterik LN'u DC**'lerinde → RALDH-2

İzoformlar arasındaki **fonks fark bilinmiyor**

Nükleusa geçer →

VitA RAR'a (retin.asit reseptör) bağlanır

VitA:RAR kompleksi → RXR proteinlerine bağlanır

Vit A

VitA'nın doğal immünite üzerine etkileri :

- *intestinal mukozal **bariyer fx'larını** destekler
(Goblet → **mukus sekresyonu için gerekli**)
- *makrofajlardan **TNF α** ve **NO** sentezini **azaltır**
- * **DC'lere (konvansiyonel) etkisi :**
  - DC'ler üzerinde **direkt etkilidir**
  - DC'lerden **MMP** xpr'unu **artırır**
→ **DC göç kapasitesi artar** (drene LN'una)
  - TNF varlığında **DC'lerin matürasyon ve sunum kapasitesini artırır**

Vit A

VitA'nın doğal immünite üzerine etkileri :

* DC'lere etkisi:

intestinal, tolerojenik (CD103+) DC oluşumunda VitA'nın rolü vardır

CD103+ DC'ler = “Tolerojenik DC'ler”

Lamina propria, Peyer ve mezenterik LN'ında +

RALDH1 & RALDH2 pozitifler → Retin Asit sentezi yaparlar

!!! Retin Asiti depolayabilmekte ve sekrete edebilmektedir

→salındığında:

doğrudan T veya başka H'lere etki ederek,

final immün yanıt sonucuna katkı yapar

Tolerojenik DC'ler → Treg oluşumunu destekler

Vit A

VitA'nın immünmodülatuar rolü :

- **IL-2 aktivitesini artırır → T-lenf prolifer'unu artırır**
- **CTL sitotoksitesini artırır**

**VitA eksikliği (fare) : Th aktivitesinde bozulmalar +
olası mekanizma:**

normalde VitA ve VitD **RXR için yarışır**

→ VitA etkisi ve VitD etkisi dengelenir

*artmış IL-2 etkisi
*artmış T-lenf prolifer

*IL-2 etkisi azalır
*T-cell prolifer azalır
*IFN γ aktivitesi azalır

VitA eks'de, VitD'nin inh etkisi dengelenemez

Vit A

VitA'nın immünmodülatuar rolü/rolleri :

*Th1 - Th2 'balansı'na etkisi :

VitA : Th2 yanıtlarını destekler

(**indir**: APC'leri modüle ederek; **direkt**: Th2 differ'una etki ederek)

-Tf'lerine doğrudan etkisi :

Tbet'i (Th1 differ'u) bloke edebiliyor

GATA3'ü (Th2 differ'u) indüklüyor → IL-4 xpr'u artar → Th2

-VitA eksikliği: azalmış Th2 yanıtı ile korrele

-Th1/Th2'ye etkisi AC mukozasında tartışmalı :

Astım modellerinde: inflamasyonda & Th2 SK'lerde artış / azalış

Vit A

VitA'nın immünmodülatuar rolü/rolleri :

*Treg - Th17 'balansı'na etkisi :

Treg - Th17 differ'u SK'ler üzerinden karşıt orantılı yürür

- Periferde (mukozal) Treg oluşumu TGFβ bağımlı olarak yürür

-- retin asit varlığında önemli ölçüde artar

-- Tolerojenik DC'ler de retin asit bağımlı ol:

Treg differ'unu artırır – Th17 differ'unu azaltır

-- düşük retin asit varlığında → Th17 artar

- lenfositlerde Foxp3'ü indükler → Treg oluşumu desteklenir

- aynı zamanda bu Treg'leri “gut-homing” reseptörler ile donatır

- intestinal infx +: DC'ler RetinAsit sentezini düşürür →

Treg azaltılır – Th17 artar

Vit A

VitA'nın B-lenfositlere etkisi :

- periferik **B-lenfosit sayılarını artırır**
- B-lenfosit **matürasyonunu** ve **Plazma hücrelerine differ'u destekler**
- **AID sentezini destekler**

AID: Activation Induced cytidine Deaminase

B-lenf'lerin **izotip dönüşümü** yapabilmeleri için gerekli

Retin asit varlığında:

B-lenf'ler T-lenf'ler ile **çok daha kolay etkileşir**

→ **uzun-sürelî bellek B-lenf oluşumu için gerekli** bir etkileşim

- periferik kan: **IgM ve IgG sentezini destekler**
- mukoza: Tolerogenik DC + Retin asit → **IgA sentezini destekler**

Vit A

VitA'nın B-lenfositlere etkisi :

Farelerde Vit A deplesyonu / VitA eksik diyetle beslenme:

→ intestinal **IgA azalır** → **infx'lara** duyarlılaşma

→ mukozal, **Ag spesifik IgA** yanıtlarında **azalma**

→ Vit A verilmesi : **IgA düzeylerini normalleştirir**

→ **Aşı** (tetanoz) ve **eş zamanlı oral VitA** başlandığında:

IgA yanıtları düzeliyor

aşıya **etkin yanıt** sağlanıyor

(**adjuvan** etkisi?)

Anti-oksidan etkili Vitaminlerin immünite üzerine etkisi

Vit E:

VitE = 8 bileşik

membran **lipidlerini peroxidasyondan** korumak için gerekli

- **monosit / makrofaj** : aktiv'unu, adezyon, göç kapasitesini azaltır

* ROS salınımını azaltır

*CD11b & VLA4 xpr'unu azaltır (endotele adezyon)

*IL-1, IL-6, TNF, IL-8 salınımını azaltır

(**pro-inflamatuar süreçlerde azalma**)

- **endotelden**

* IL-1 β , VCAM1 ve ICAM1'in,

E-Sel ve bazı KK'lerin artışını **baskılar**

→ bu etkileri kısmen **NF- κ B aktiv'unu azaltarak** gösterir

Anti-oksidan etkili Vitaminlerin immünite üzerine etkisi

Vit E:

- **eksikliğinde** (hayvan çalışmaları) :
  - NK aktivitesi, PNL fagositozu azalır**
  - lenfosit proliferasyonu, aşı sonrası Ab yanıtları azalır**
- **yerine konulduğunda bu etkiler düzelir**
- özellikle **1995-2005** arası çok çalışılmış:
  - yüksek VitE dozları ile yaşlılarda →**
    - artmış Th1 yanıtları, artmış aşı yanıtları, azalmış infx sıklığı**
    - bunları doğrulamayan da bir o kadar çalışma mevcut**

Anti-oksidan etkili Vitaminlerin immünite üzerine etkisi

Vit C:

bazı NZ'lerin **ko-faktörü** olarak çalışır

(kolajenin tersiyer yapısını stabilize eden hidroksilazlarda +)

- Vit E'ye atfedilen **monositlerin adezyon fx'larındaki azalmada,**
Vit C de etkindir

- **PNL ve monositler:**

VitC'yi **aktif ol akümüle** edebilirler

non-spesifik **olarak da** hücre içine **alınır**

→ **oksidatif burst** tetiklenmesiyle,

H'yi oxid hasardan korur

Anti-oksidan etkili Vitaminlerin immünite üzerine etkisi

Vit C:

-PNL'lerin:

kemotaktik aktivitesini artırır

(mikrotübül derlenmesi & stabilizasyonunu artırarak)

fagositozu artırır

ROS üretimini artırır

nekroz veya NETosis yerine apoptoza yönlendirir

Destek Ajanları

Çinko, Zn:

- birçok NZ için **ko-faktördür**
- hücresel gelişim, farklılaşma,
cilt, mukozal membran bütünlüğü için önemlidir
- bir **bulguyu** Zn eksikliğine **atfetmek güç:**
Zn eksikliği başka unsurların **eksikliği ile birlikte gider**
- Diğer destek ürünleri ile **etkileşir:**
demir desteği alanlarda, **Zn emilimi azalır**
Zn desteği alanlarda, **bakır emilimi azalır**

Destek Ajanları

Zn:

- **Akut inflamatuvar yanıtlarda (travma, infx, stres) :**

Plazma Zn düzeyleri hızla düşer

Zn, hücre içine geçer

* protein sentezi, anti-oksidatif mekanizmalarda **kullanılır**

* mikroorganizmalara karşı da bir **savunma (sekestrasyon)**

- **Eksikliğinde:**

PNL kemotaksisi ve fagositozu azalır

monositlerin endotele adezyonu azalır

NADPH oksidaz aktivitesi azalır

(aşırı Zn da azaltıyor)

NK litik aktivitesi azalır

Destek Ajanları

Zn:

- **Zn eksikliği olan yaşlılarda :**

inflamatuar SK'ler daha yüksektir (IL-1 β , TNF α)

Zn desteği vermek düzeyleri düşürüyor

Ancak:

aşırı Zn alımı inflamatuar SK'lerde yükselmeye yol açıyor

- **Akut infx sırasında Zn:**

doğal immün yanıtlar dolaşımdaki Zn'yu azaltmak yönünde

patojen için Zn'dan zengin bir mikroçevre oluşabilir

Destek Ajanları

Zn:

- fare:

sepsis sırasında Zn: yararı yok

profilaktik olarak Zn: bakteriyel yük azalıyor, survival artıyor

- insanlarda: **Zn desteği**

diare ve sol. yolu infx'larında →

morbiditeyi **düşürüyor,**

iyileşme oranlarını **artırıyor**

Destek Ajanları

Omega-3 yağ asitleri:

*İmmün sisteme etkileri:

NF-kB yolağını baskılar → **anti-inflamatuar etkiler +**
IL-1 β , TNF α , IL-6; IL-8, MCP-1; ICAM1, VCAM1, Selektinler;
ROS, NOS; PG'ler, LT'ler, PAF **sentezleri azalır**

* “**Pro-resolvin**” olarak tanımlanmakta:

“**Pro-resolution**” → **inflamasyon çözücü** yağ asitleri

* **ASH'lere etki:** Ag sunum kapasitesini azaltıcı yönde

* **T-lenf farklılaşması:** Th1 ve Th17'yi **baskılıyor** Th2 ve Treg - **tartışmalı**

Destek Ajanları

Omega-3 yağ asitleri:

*Klinik ilişkisi:

insanda:

IBD, astım, RA, Tip I DM'da **çalışmalar + (kron. inflam)**
yararlı olduğunu gösteren çalışmalar söz konusu
ancak: **çelişkili ve yetersiz sonuçlar** (meta-analiz)

hayvan çalışmaları:

yüksek dozlar hastalık **şiddetinde artış** ile ilişkili

Destek Ajanları

Selenyum, Se: NZ'ler için **Ko-faktör** → Selenoproteinler
redoks düzenleyiciler, **anti-oksidan** etkili

*İmmün sisteme etkileri:

Eksikliğinde: makrofajlardan **LT sentezi azalıyor**

T-lenf proliferasyonu azalıyor

IgG ve IgM düzeyleri azalıyor (insan)

IgG, IgM ve IgA azalıyor (rat)

Original article

Selenium supplementation has beneficial and detrimental effects on immunity to influenza vaccine in older adults

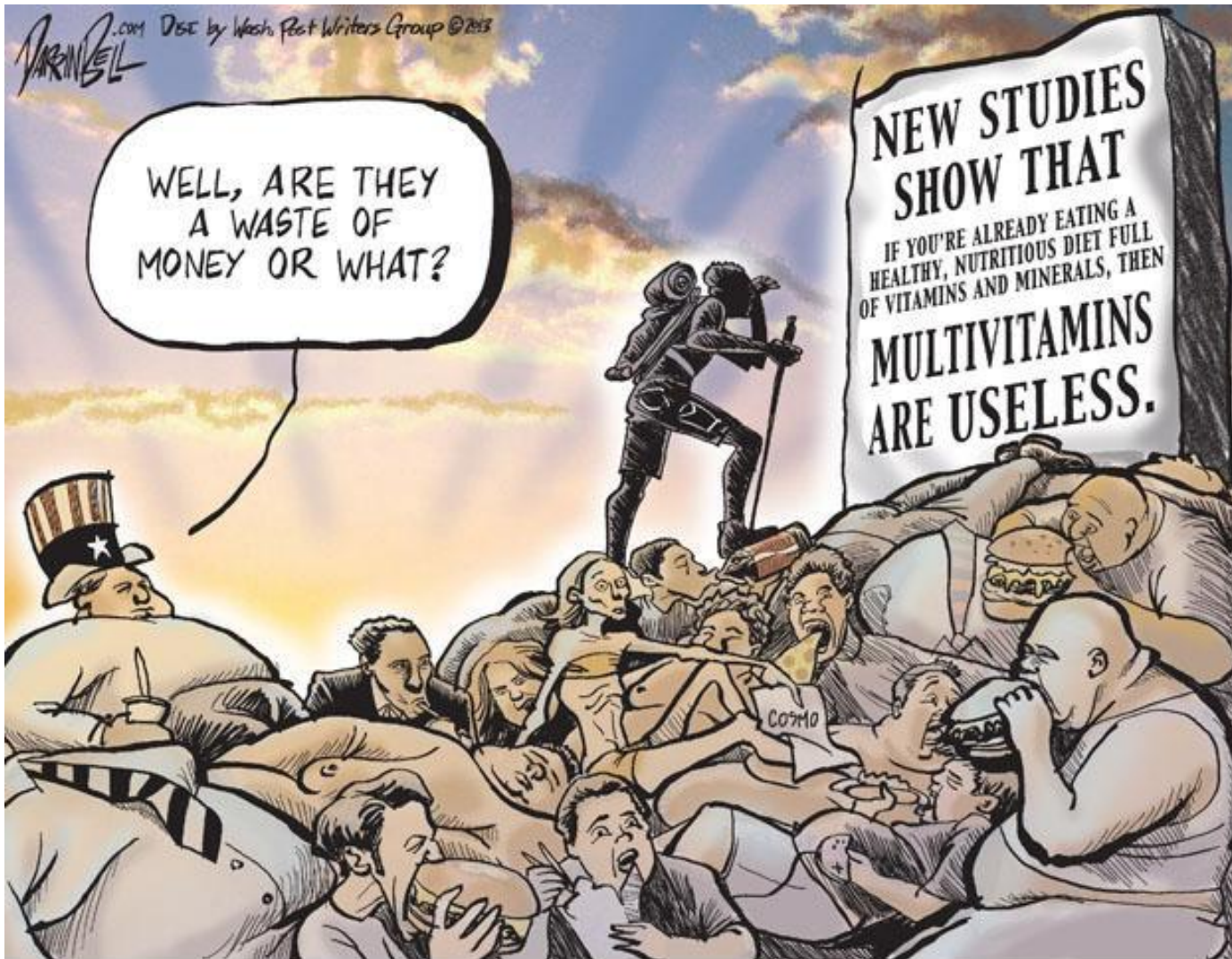
2017;36:407

50-64y, Se düzeyleri alt sınırdadır; randomize, çift-kör, plasebo kontrollü;

Se+maya **VS** Soğan

Se **dozu yükseldikçe** CD8+CTL'lerin **sitotoksik granül içeriği azalıyor !**

Soğan tek başına Se desteği kadar etkili

http://cartoonistgroup.com/properties/bell/art_images/cg52b3d2aa82620.jpg

